

ARTER



№ 1 – 1940

**PAIDE GÜMNAASIUMI, PROGÜMNAASIUMI
JA KAUBANDUSKESKKOOLI ÕPILASAJAKIRI**

AJALAAR

Nr. 1

1940



IX aastakäik

15. mail

Toimetanud Mihkel Roosaar

S I S U: Aime Luht (III g.) — Haritud inimese olulised omadused. Juta Annus (IV pg.) — Sinine-must-valge. Alice Anderfeld (I g.) — Kevad ja noorus. Juta Annus (IV pg.) — Noorte huvid tänapäeval. Hans Oidermaa (III g.) — Küttimas. Aino Härma (I g.) — Mu isamaa on minu arm. Juta Annus (IV pg.) — Hällilaul. Juta Annus (IV pg.) — Lauulik. Helve Tiisel (I g.) — Isik keda imetlen. Helene Vainula (IV pg.) — Mälestus lapsepõlvest. Helve Roosileht (II g.) — Talvise looduses. Toivo Säask (II g.) — Talispordipäev koolis. Alice Anderfeld (I g.) — Tühijutt. Helene Vainula (IV pg.) — Suusaretk. Salme Noormets (III pg.) — Külmal talvapäeval. Ethel Sillarand (I pg.) — Õnnelikem päev minu elus. Ringvaade. Mõistatusi.

Kiirirakamatukogu

Nr. B9540

AIME LUHT

Haritud inimese olulised omadused

On väga palju inimesi, kes peavad end harituks. Tavaliselt nad seda pole. Vähem on aga neid, kes tegelikult on haritud inimesed. Nad ei kõnele palju oma haridusest, sest nad ei pea end veel harituks täiuslikemas mõttes. Mis aga muudab inimese haritud isiksuseks?

Esimene aste teel haridusele on kool. Kool annab inimesele teadmisi ja oskusi, näitab teed mitmesuguseis suundades ja annab häid juhtnööre ellu kaasa. Kool kujundab ka iseloomu ja teritab vaimu. Kõiges selles siiski pole kool ainus õpetaja.

Selle järele, millise kooli inimene on lõpetanud, nimetatakse tema haridusastet. Kõrgeim kool — ülikool — annab inimesele ka kõrgeima diplomi, mis eeldab oma omanikus intelligenti. Kahjuks aga ei tee akadeemiline haridus haritlast veel haritud inimeseks. Ta võib jääda kõigile diplomeile vaatamata harimatuks ja labaseks.

Haritud inimeseks saamisel pole tähtis ainult koolitunnistus, vaid tähtis on inimese

meelsus, tema südameharidus. Võimatu on eitada kõrgeima koolihariduse vajalikkust, kuna see annab küllaldaselt teadmisi ja teeb suureks vaimu. Ent sellele peab lisanduma hingeharidus. Muidu võib juhtuda kurbloolus, et ülikooli lõpetanu ei kannata välja võrdlust lihtsa käsitöölisega, kes inimesena temast üle on.

Mis iseloomustab siis tõeliselt intelligentset inimest? Eelkõige peab ta olema mitmekülgsest arenenud, kaugel väikluse kitsast silmaringist. Kultuurinimest tunneb tema esinemisest, tema käitumisest, tema tarkusest. Need on välised küljed, mille järgi me inimeste üle otsustame, ja küllaltki tähtsad. Igäihe sisemist mõttemaailma on ju võimatu tundma õppida, ent teame, et väline keht väga sageli peegeldab sisemust. Inimese tegudes avaldub ta ise, kuigi tuleb arvestada ka inimese kahepalgelisust ja tahtjõuetustki. Ideaalne inimene kujutab täiuslikku harmooniat, kus on sulanud kokku nii sisu kui välimus. Niisiis, haritud inimesel peab olema teadmisi

ja ta peab omandama üha uusi, kuid ta ei uhkelda nendega. Tal on kombeid, kuid ta ei liialda ega peenutse nendega, viisakus on tal muutunud juba seesmiseks tarviduseks.

Iga läbi ja läbi intelligentne inimene on vaimuaristokraat, kuigi ta oma põhimõtteil võib olla veendunuim demokraat. Haritud inimest iseloomustabki tema õiglane suhtumine kõigisse inimesisse, kelledega tal on kokkupuuteid. Ta otsustab inimeste üle nende meelsuse järgi, ei eelista kedagi tema varanduse või seisukoha poolest. Ta teab, et ainus väärtuslik varandus on puhas süda, et pole muud üleolekut kui vaid häduse oma. Intelligentne isik pole kunagi pääletükkiv, ta püüab aru saada ka kaasinimeste seisukohtadest. Tüliküsimusis püüab ta leida kompromissi. Välisele viisakusele seltsib peenetundelisus, taktitunne. Haritud inimene teab, et ta pole eksimatu ja ta ei kõhkle oma eksimusi tunnistamast. Samuti ei rutta ta süüdlasi taunima, ta otsib eksimise põhjusi ja katsub neid mõista. Võimeline kaasa tundma ja mõistma, suudab ta ka andestada. Sügavalt haritud ini-

mesed on tavaliselt kunstarmastajad, sest kunst on suurimaid hingeelu avaldusi. Loo-dusearmastajana on südameharidusega isik teadlik nõrgema õigusest tugevama kaitsele. Usu- ja rahvusküsimusis austab haritud inimene kaasinimeste põhimõtteid. Tõeline intelligentne isik pole kunagi šovinist, ta on kosmopoliit suhtumises teistesse rahvutesse ja ometi rahvuslane, saades aru iga rahva omapärase kultuuri vajadusest.

Nii on haritud inimese oluliseks tunnuseks pääle omandatud teadmiste ka südamehari-dus ja humaansus. Kaob kaasinimeste halvustamine ja asemele asub arusaamine. Kui kõik inimesed püüaksid vaimuhariduse poole, oleks märksa kergem rahvastevaheline läbi-saamine. Kui rahvad ja üksikinimesed tun-nustaksid teiste elamisõigusi, kaoks lõpuks vaen ja riid maailmast. Ent see on liiga ideaalne seisukord isegi evolutsiooni uskuja seisukohalt. Sinnapoole peaksime püüdma siiski kõik ;selleks on tarvis enam tõelist vaimu ja südameharidust, enam inimsust palja harituse asemel.

JUTA ANNUS

Sini-must-valge

*Sini-must-valget me heiskame lippu
tuule käes võidukalt lehvima,
kõrgete mastide, tornide tippu,
nõnda et kaugele paistaks ta.*

*Heiskame lippu ja südames nõnda
soovime: „Püsi, me kodumaa!
Võõras ei valluta iial su pinda:
üha me valmis sind kaitsema.*

*Sinu eest vooland on sadade veri,
meile eeskujuks jääb püsima see:
satub kui ohtu su manner või meri,
sinu eest tormame võitlusse.*

*Tulgu siis tormid, mis mässanud
[varem,
Sina ei nendes löö kõikuma,
võrsub uus elu, mis endisest parem,
sini-must-valge jääb lehvima!*

ALICE ANDERFELD

Kevad ja noorus

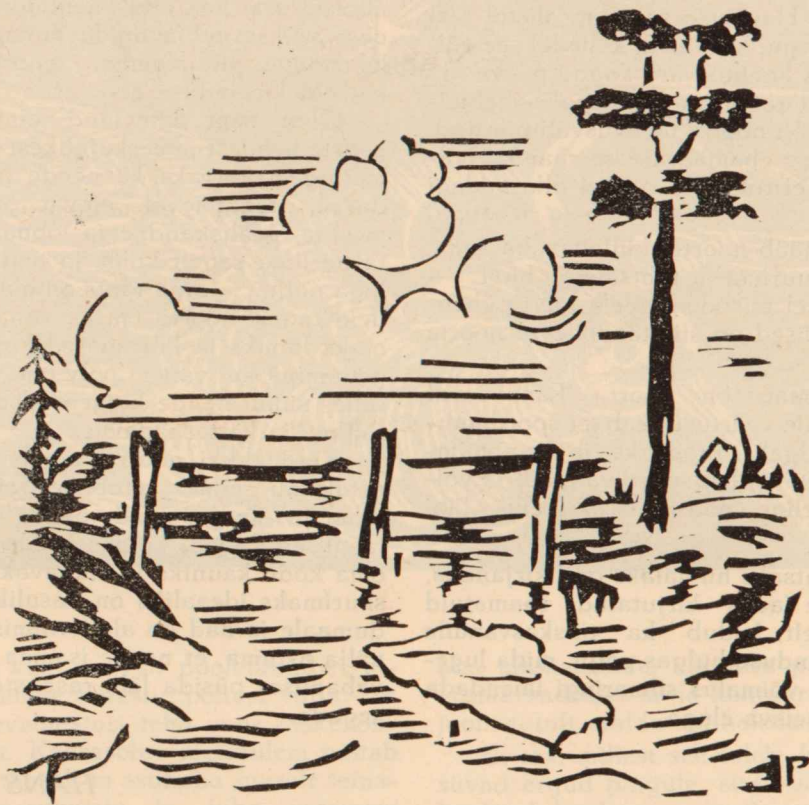
Kevad ja noorus! Kui hästi te kokku sobite! Ühesugused sädelevad ja rõõmsad, ühesugused lootusrikkad olete te mõlemad! Nagu tärkab arglikult väike lilleke esimese kevadpäikesee soojendamisel, nii tärkab ka väike inimtaim. Mõlemad on muretud ja murdmatud, kumbki ei tea, millal võib puhuda külm tuulehoog, kumbki ei mõtlegi sellele, ei oskagi

nagu karta: on ju neil ühine lootus soojendava päikesee peale, kes kaitseb kõigi hädaohtude eest ja püüab eemale hoida iga tuulehoo. Kuid ometi peavad nad käima sama teed, mõlemad ootab sama tulevik. Nagu kevadele järgnevad kord armutu sügis ja talv, mis katab närtsinud lilled ja koltunud lehed, nii järgneb nooruselegi vanaduse karm tuul, mis puhub

laiali nooruse unistused ja soovid, mis kattuvad vanaduselumega.

Kuid ei hooli karmidest tuultest kevad, ei hooli nendest ka noorus. Mõlemad tormavad vaid edasi, loodavad kõikjal soojendavale päikesele. Esimesed kevadpäikese kiired sulatavad lume ja jää, murravad talveahelad. Nii nagu päikesekiired sulatavad lumevaiba närtsinud lilledelt ja kolletunud lehtedelt, pannes

on vabastanud maa lumekattest. Ei! Ta tahab katta maa uue rohelise vaibaga, anda sellele vaibale kaunistuseks tuhandeid kirevaid lilli. Kevad ei jäta hoolitsemata ka puude ja põõsaste eest. Neilegi annab ta tagasi nende varuga. Ei lepi kevadpäike sellega, kui ta on teinud katted. Põlludki kattuvad õrnroheliste orastega. Ei hooli kevadpäike sellest, et iga taimeke, millele ta elu on andnud, kord närt-



Kevad

Aksel Pärkma

voolama jõed, öitsema uued lilled ja kasvama uue rohu, nii sulatab nooruski vanaduse lume, astudes uue jõuga ellu, luues uusi soove, unistusi, ideaale, jätkates vanade tööd. Ja nagu päikesekiired annavad uut tegutsemisjõudu tervele loodusele, nii soojendavad nooredki vanu oma tööinnuga, oma sädelevuse ja näekitanud väikese praod jäässe, ta tahab sulatada kogu jää, et vesi võiks uuesti tormata täie jõuga edasi, ta ei lepi ka ainult sellega, et ta

siima peab. Ta tahab ainult luua uut lõpmatukseni. Ei hooli ka noorus lähenevast vanadusest. Temaigi tahab aina luua uut. Sama jõud, mis paneb kevadel jää pragunema tuhandeiks tüükseks, annab noortelegi jõudu nende ülesannete täitmiseks.

Rahulikult alistub kevad sügisele, sest ta teab, et kord jätkavad tema tööd uuesti päikesekiired. Rahulikult vananegu nooredki, nendegi tööd jätkab uus noorus!

Noorte huvid tänapäeval

„Ah see tänapäeva noorus ja nende huvid,“ armastab vanem põlv targutada, aga vaat, siis kui mina alles noor olin . . .“ Ja siis jätkub pikk loetelu kõigist „vana hea aja“ nooruse hüvedest. Aga . . .

On ju tõsi, et tänapäeval noorte huvid erinevad möödunud sajandi noorte omadest, kuid selles on tähtsaks teguriks noorte elutingimuste muutumine. Varematal aegadel ei olnud noorel kuigi palju aega oma erahuvide rahuldamiseks. Hariduse saamine oli tol ajal raskem kui praegu, kuid neil, kellel see võimalik oli, võttis koolitöö ära kogu päeva ja õhtul olid nad liiga väsinud tegemaks veel midagi. Noil ajal oli noorte tegevusväli piiratud, surutud mingisse ebamäärasesse raami, millest väljaspool ei tohtinud noorel olla midagi huvitavat.

Nüüd aga jääb noortel küllalt vaba aega, et pääle oma suurima ja tähtsaima huvi — õppimise — veel teistele aladele huvi pühendada. Aga millised on siis tänapäeval noorte huvid?

Üks tähtsamaist on sport. Tänapäeval noor tunneb selle väärtust, teab, et sport muudab inimese julgeks, tugevaks ja teguvõimaks; et see, kes võitleb spordiväljakul ja võidab, on võimeline edaspidiseski elus läbi lööma.

Teiseks tähtsaks huvialaks on kirjandus, ja kuigi noorte jaoks kirjutatud raamatuid pole küllaldaselt, leidub ka täiskasvanuile määratud kirjanduse hulgas palju, mida lugedes noortel on võimalus silmaringi laiendada ja tutvuda eelseisva eluga.

Peagu kõik noored on tänapäeval organiseerunud, igaüks oma huvidele ja harrastustele vastavalt. Ka maailma sündmuste vastu tuntakse noorte hulgas elavat huvi, loetakse ajalehti, kuulatakse raadiot ja hiljem arutellakse omavahel.

Peale nende on terve rida vähemtähtsaid huvialasid, milledesse on kiindunud ainult üksikud. Neist üldisemad on muusika ja kunst. Kuna koolides leidub vastavaid ringe, on noortel seal hea end täiendada. Teistest aladest võiks veel mainida mitmesuguseid kollektioone, pildistamist, tehnikat, käsitööd, katseid kirjanduse alal jne.

Olen seni kõnelnud ainult tänapäeva noorte headest ja eeskujulikest huvidest, nüüd mainigem korraks ka nende pahesid. Ütel-dakse, tänapäeval olevat noorus kerge-meelne, pealiskaudne ja lõbuarmastaja; istutakse liiga sageli kinos ja teatris, tantsitakse liiga palju . . . Aga tants on olnud juba sajandeid tagasi noorte (ja ka vanade) eelistatui-maks lõbuks ja kui noored kinos istuvad sagedamini, kui vanem põlv oma nooruses, pole selles süüdi nende kergemeelsus, vaid kinode rohkus ja kättesaadavus.

Kuid ehkki noored tänapäeval tunduvad pealiskaudseina, peitub neis siiski palju elu-tahet ja -jõudu, nende päädes valmivad fan-tastilised kavad, kuidas kord täiskasvanuna oma kodu kauniks ja mugavaks teha; nende suurimaks ideaaliks on kasulik olla oma ko-dumaale ja nad on alati valmis selle kaitseks välja astuma, et nende isamaa võiks rahu-s ja vabaduses püsida läbi raskuste kui ka õnne-aegade.

HANS OIDERMAA

Küttimas

1.

Välja linnast! Jätta seljataha kõledad tänavad ja närviline liiklemine — vahetada kõik see põldude ja metsadega! Ainus mõte, kui kiirustan taas sinna, kus olen veetnud nii palju helgeid silmapilke, vaba muredest, halbade mälestustest, kõndides armsaks saanud kaheraudsega mööda nii tuttavaid metsaradu, põlluservi.

Asjasse pühendamatu vaevalt aimab,

mida peidab endas ja annab looduslikem spordiala jaht. Ei vahetaks ühegi hinna eest neid kõrvale nii omaseks muutunud loodus-hääli, mida kütt kuuleb varakevadel tetrede laulus, kurvitsa müstilises häälotsuses kiirel lennul või soku hoiatuses südasuve-õhtul, kui tulipunased päikesekiired, tungides läbi tihe-date uduvallide, murduvad sätendades kaste-märjal rohul . . .

Paljud keeravad varastel hommikutundi-del alles teist külge, aimamata, mida peidab

endas varahommik looduses. Isegi vihmastel, tuulistel ja poristel sügisilmadel on oma võlu.

Varakevad! Jahikalender näitab kurvitsalennu algust ja esimesel võimalusel vuramegi juba autos mööda konarlikke küladeid ligemale metsäärsele talule, kust tuleb veel umbes 8-km. jalgsimatki läbi peagu läbipääsematu, soise pinnaga ja tiheda aluskasvuga kõrgmetsa.

Oleme läbimärjad ja surmväsinud, kui jõuame lõpuks sihile, milleks on soosaarel asuva noore metsavahi talu. Tühjade kottidena vajume suures võõrastetoas mahapan-

känd, mis on nagu loodud istumiseks. Murran paar sihtimist takistavat oksakest ja sirutan väsinud jäsmeid ega oskagi ma endale paremat „diivanit“ ette kujutada.

Aganüüd pole enam aega viita! Naksahutus — padrunid raudadesse ja asun ootama... Ümberringi on haudvaikne, ühtki tuuleiili, isegi metsakohin ei kosta siia... Hämmardub üha rohkem ja juba sirab esimene täht ehataevas, mis servadelt helekollasena läheb üle rohelisse ja peakohal sügavsinisesse, peagu süsimusta. Eemalt, läbi puhmaste vilgub hõõguv paberrossiots — seal asub lä-



Nepp

H. Oidermaa

dud õlgedele, kuid vaevalt pooltunnilise uinaku järele ronime kiiresti „põhust välja,“ et viimaseid ettevalmistusi teha enne laskekohdadele asumist. Kaasasolev metsaülem näitab igapähele veel täpselt ta asukoha suurelt seinakaardilt, väike suupiste ja juba venimegi hanereas metsaservale.

Vaikselt, ülearuste sõnadeta vajuvad kütid mööda metsaalust laiali. Olen oma koha kindlalt mällu surunud ja kulgen piki kraavikallast, läbi härmatud löikheina.

Päike on juba loojunud ja külm ühes aeglaselt laskuva videvikuga annab end tunda. Kõrgmets muutub hõredamaks, andes maad tihedale kasevõsale. Siin, kraavikaldaga risti, asetseb kitsas, kinnikasvanud siht, millel vaevalt kümnekonna sammu kaugusel paistabki mu laskekoht tiheda pajupuhma näol.

Õnneks leidub pajupuhmas mingi vana

him jahikaaslane, vahtides pingutatult üles võsalatvadesse, mille kontuurid nagu tušiga joonistatult eralduvad heledast taustast.

Ei tea, millest see tuleb, kuid korraga kiusuvad ergud pingule, süda vasardab ja kõrv kuulatab hoolega — vaikusesse. Närviliselt liiguvad varbad jäätanud saapais... Eredalt kaikub võigas naer üle sooserva — rabakana muutub elavaks... Esmalt nõrk krooksumine, see läheneb ja tugevneb — „kvorr-kvorr...“ välkkiire, tume vari libiseb üle tušseeritud kaselatvade, põikub järsult vasemale ja läheneb vihiseval lennul sihile. Kaks tulejuga, saadetud vaikust kärstavatest laskudest, purskuvad vasemalt pimedusest ja krooksumises välkkiirelt jätkab kurvits oma lendu...

Keha väriseb, käed krampuvad ümber püssilae: „kvorr-kvorr.“ Püss tõuseb palge, lask lajahtab ja enne veel kui saan dublee-

rida, on kurvits juba naabri kohal. Jällegi välgatab kaks tulejuga ning heleda kädinaga, saltosid lüües, vajub kurvits kivina kõrgustest õnneliku küti jalge ette.

Mis nüüd järgneb, seda suudab vaevalt sõnades väljendada: kõikjalt kostab kurvitaste krooksumisi, mustad nooled vuhisevad siia-sinna; paukude ragin, tulised välgud puurivad pimedusest vastu helendavale õhtuavaale. Kuumendavad silmad naelutuvad kollasesse kumasse, värisevad käed laevad palavikulise kiirusega, kõverdunud sõrmed vajutavad päästikuid, tagasilöökidest tuimad olad tuikavad . . .

Must vari läheneb, püss tõuseb, „kirp“ vajub tumedasse täppi, lask lajahtab, veereb müriseva kajana kaugusse ja sädinaga mütsahtab mu „esimene“ mullusesse kargesse ja kollendavasse lõikheina. Veel mõned jõuetud tiivalöögid, siis vajub tumepruun, mustade silmääristega peake väsinult küljele. Pikast haprast nokast veerevad helepunased pisarad ja sulestik sätendab tuhmilt elektrilambi valgussõoris . . .

Põlvitan ta kõrval, pea tundub tühjana ja kuumana, ülevoolav õnnetunne nõõrib kurgu. Ettevaatlikult tõstetuna vajub kalliskahjokotti . . . See lask pühitses mind täieõiguslikuks kurvitsakütiks.

Madal tuba on täis suitsu ja naeru. Astun vaikselt kööki. Seal nad ripuvad: viis tumepruuni korjust, milledes alles äsja tuksus kevadest pulbitsev süda. „Saatus . . .“, mõtlen ja sammun õue.

Kargus, mis omane ainult sellele soisele ümbrusele, tungib mu olemusse. Tumedast taevast särav kuusirp peegeldub veeloigu jääkirmetisel ja pilk libiseb metsamüürile, mis hõlmab kohavana ja tumedana väikest soosaart ning selle elanikke. — Veel ei ole ühtki punga puus, kuid kuulatades vaikust, summedat kohinat ja haistes toda kargust, tunnen, kuidas veri rahutult, nagu äsja alles ärganult tuiskab soontes, tuikab . . . Praegu nad tantsivad seal, kuskil kaugel, valgustatud saali hääletesuminas. Pidin minagi minema sinna, kuid ma ei kahetse oma valikut, et tulin siia, kus ümbruseks vaid kohisev laas, mulisev soo ja seltsiliseks kaheraudne . . .

Vaikselt, kõikuval lennul hõljub öökull üle katuseharja vastu tühjusele, mis siiski näib olevat täis hääli, tasaseid ja vibreerivaid. Temagi rahutust põhjustab seletamatu jõud — kevad . . .

2.

On saabunud täieline kevad. Kõikjal kaib vidinast ja sädinast, rabade kohal hõiku-

vate kiivitajate kisa sekka kostab koovitaja venitatud, monotoonne hüüd. Ümberringi võserikes keeb ja muliseb nagu pudrupada — tetrede laul.

Koidutäht pole veel kustunud, kui istun juba varjendis, mille ees laiub mätlik soopind, kaetud harvade vaevakaskedega. Veekogudest tõusnud tihe udu valgub laiali ja kaob kõrgustesse, kus esimesed kullaga äärestatud valged pilvetombud osutavad päikesetõusu algust.

Üksik sääsk piniseb tüütavalt kõrva ääres ning olen juba valmis teda „teise ilma“ saatma, kui äkilise pahinaga esimesed tedrekuked ilmuvad mängukohale. Mõned neist laskuvad potsatades kõrgesse rohtu, kuna teised praginaga vaevakaskede kõikuvail tippudel tuge otsivad. Pikad nagu šampanjapudolid, nad uurivad teraselt ümbrust, rahunevad ja vajuvad sulekeradena taas endasse kokku.

Sääsk on oma asukohaks valinud mu ninaaluse ja peab tarvilikuks seda kõdistada. Kutsun mõttes appi kõik maised ja taevased väed mind piinajast vabastama, sest ise ei tohi ma pisimatki liigutust teha — muidu on too paljutöötav hommik otsekohe „moka“, sest neil seal kõikuvais kaseladvus on teravad silmad ja põhimõte: parem karta, kui kahetseda.

Ümbrus muutub juba selgemini nähtavaks ja nagu märguandena kõlab eemalt kraaviserva lõikheinast terav ja läbitungiv „tšuhh-ušš, tšuhh-ušš“ . . . Otsekohe löövad ka teised kuked sekka. Nüüd on kaseladvad tühjad ja all, mätaste vahel, keeb väikeste, tumedate rüütlite äge võitlus. Kuid paremalt kostavad „õrnad“ kokutused — seal valvab paarkümmend tedrekana, veel teravamate silmadega kui nende käskijad, võitlusvälja. Erutusest värisedes püüan leida sobivat märki, kuid kõrge rohi ja kukkede kiired hüpped ei võimalda seda peagu sugugi. Pealegi on kuked vaevalt laskeulatuses.

Tahan juba omalt poolt õhku lasta võitlus-susina, kui kuulen otse oma onni kohal pragisevaid tiivalööke ja süsimusta neimajumalana laskub vana kukk susistavate kogude sekka. Olen nii hämmastunud, et ei suuda veel püsigi tõsta, kui juba nooremad hirmunult laiali paristavad ja kaugusse kaovad. Üks, kes on julgenud siiski paigale jääda, saab vanalt otsekohe niisuguse „kitli“, et ta sulgede ringi lennates võimalikult kiiresti kaob.

See ongi siis too „vana“, keda juba nii mitmedki olid kirunud luhtaläinud mänguhommikute põhjustajana! Teda ei olnud kunagi suudetud tabada, sest mitmed möödalasud olid vana kuke väga ettevaatlikuks tei-

nud ning kui asi tal liiga „kirjuks“ näis minevat, oli ta alati õigeaegselt osanud kaduda.

Täna näib aga „vanal“ kevad liiga verre läinud olevat, sest peale väikest tualetti tõuseb ta kõrgemale mättale ning, päikeses sillerdavad rinda ette ajades, hakkab ta armunult teda ümbritsevaile „iludustele“ reveraansse tegema.

„Nüüd, või mitte iialgi!“ tuksatab mõte läbi ajude, kuid äkki kostab mu onni laskepilust terav „tuhh-ušš“ . . .

Pikaks, pikaks ja peeneks venib „vana“ keha — järgmisel silmapilgul tõmbub ta kokku ja vihast kähisedes tungib susin ta nokast. Seal on siis veelgi üks, kes ei taha vana kuke hirmuvalitsusele alluda!? Ta erepunased kulmud näivad muutuvat veelgi punasemaks, läikides nagu verre kastetult, ja sillerdavad suled tõusevad veel rohkem kohevile. Välgikiiretes sik-sakkides ligeneb ta onnile. Arvan nägevat ta väikesi, rohekalt sädelevaid silmi üliloomulikust vihast, kui ta vaevaliselt surub esile lühikesi, vihast keevaid sisinaid — need tunduvad peagu hingeldustena.

Üle raudade näen ta erepunaseid kulme ning sõrm surub juba päästikut, kui järsult praksatab väike oksake mu jala all ning järgmisel silmapilgul tõuseb onni tagant

äreva kokutamisega tedrekana . . . Nagu ussist nõelatult paiskub „vana“ õhku ja püüab vuhisevate tiivalöökidega pääseda. Kui esimene lask prahvatab, on ta juba ühe vaevakase varjus — lendlevad oksad ja suled. Otsekohe dubleerin ning kivina, mättalt mättale pörkudes, vuhiseb vana kukk maapinnale. Parinal tõusevad ehmunud kanad ja kaovad kokutades võssa . . .

Veel mõni hüpe ning seisangi vana võitluskuke juures. Teda üles tõstes imetlen lödva keha sulestiku värvidemängu: lumivalge kõrval domineerib rinna ja tiibade violetne sina, segatuna vähese roostepruuniga. Üle suletud silmade ripnevad veelgi punased kulmud, — õieti mitte enam kulmud, vaid narmad — paljude võitluste kuulsusrikkad tunnused . . .

Raske on ta, too vana kukk sooservalt, ainuvalitseja selles piirkonnas. Enam ei kannata teda ta vuhisevad tiivad üle avarate soolagendikkude, tihedate võserikkude ja üle kohavate kõrgmetsade. Enam ei kõla ta metalline susin hirmutavalt nooremate kõrvu, pannes neid öudusest kokkuma. — Lödvast, laiailuvajunud tiibadega asub ta mu jahikotis viimsele ja mitte just väga kuulsusrikkale teekonnale — praeahju . . .

AINO HÄRMA

„Mu isamaa on minu arm“

Luuletuse „Mu isamaa on minu arm“ kirjutas Koidula arvatavasti päale oma esimese luuletuskogu („Vaino-lilled“) ilmumist, see-ga päale 1866. aastat. Teatavasti viibis kir-janeitsi sel ajal Tartus ja nii on ka luuletuse „Mu isamaa on minu arm“ sünnipaigaks Tartu. Esmakordselt suurema lugejaskonna ette astus see luuletus 1867-ndal aastal, mil ilmus trükist Koidula luuletuskogu „Emajõe ööbik“.

Luuletus on loodud lüüriku isiklike elamu-
ste põhjal, pühendusena isamaale, mis väljendub juba päälkirjaski. Siin väljendab tulin-geline Koidula oma palavat isamaa-armastust.

Isamaa-armastus ongi selle luuletuse kesk-
seks teemaks. Teiste tähtsamate kõrvalteema-
dena esinevad veel: esimeses stroofis — laul-
mine südamest, mis koos isamaa valu ja õn-
nega kas keeb või rõõmu tunneb; teises stroo-

fis — truudus igasugustes olukordades oma isamaale, ja kolmandas stroofis — lauliku surma teema, kus laulik väljendab soovi heita isamaa rüppe kord viimsele unele.

Ainestiku seisukohalt tuleb luuletust pi-
dada autobiograafiliseks. Kirjaneitsi laulab isamaast kui ülimest õnnest, kellele ta oma südame on annud, kelle valu tal südames keeb ja kelle õnn ja rõõm teda rõõmsaks teeb, kelle eest ta sada surma on valmis surema ja kelle rüppe ta viimsele unele tahab heita. Igas vär-sis väljendub suur tundejõud; tundejõud, mis oli kogu ärkamisaega kandvaks jõuks.

Jälgides motiive nende järgnevuses leiame: I stroofis — südame andmise, ülisma õnne ja isamaale kaasaelamise motiivi; II stroofis — isamaa mittejätmise, saja surma ja igasugustes olukordades südames edasiela-mise motiivi; III stroofis — puhata tahtmise, uneleheitmise, linnulaulu ja lillede õitsetamise motiivi.

Luuletuse meeleolu on muutliku ilmega. Ühes värsis seisab „su õnn ja rõõm mind rõõmsaks teeb“ ja kohe järgnevas „su valu südames mul keeb.“ Juba need kaks värssi näitavad suurt meeleolu muutust. Esimene on rõõmsa ja õnneliku meeleoluga, teine aga vastandina eelmisele valusate ja kibedate tunnetega. Meeleolu muutub ka stroofide kaupa. Esimeses stroofis ta on üldiselt hoogne, sütitav ja elav, ülev laul isamaale luuletaja tunnetest selle vastu. Teises stroofis püsib sama ülev meeleolu, kuid see on kurvemat laadi ülevus kui esimeses stroofis, kuna siin esinevad juba surma ja mahajätmise motiivid. Kolmas stroof seevastu erineb rohkem esimesest ja teisest. Esimestes valitses meeleolu elada ja olla isamaale kasuks, siin aga tekib kurb tunne ja soov surra. Eelmised salmid olid täis tuld ja elu, see on aga täis rahu ja vaikust. Kogu luuletust läbivad sügavad tundmused ja väärtuslikud ideed.

Analüüsidest luuletus koosneb kolmest seitsm värsilisest stroofist. Esineb ka riim värsside lõpul, mis on aga võrdlemisi eba-puhas. Esimeses stroofis leiame neljas algusvärsis ristriimi [arm (a), ma (b), õnn (a), maa (b)] ja kahes järgnevas paarisriimi (keeb, teeb). Teises stroofis esinevad kaks paarisriimi (surma ma, surema; kadedus, südames). Ka viimases stroofis esineb üks paarisriim (laulavad, õitsetad). Kogu luuletuses esineb ainult üks puhas riim (keeb, teeb.) Silpide arvu seisukohalt on tegemist meesriimiga (keeb, teeb) ja libiseva riimiga (laulavad, õitsetad). Silpide arvult esineb luuletuses kaheksa-, kuue- ja neljasilbiseid värssse, neist enamik on kaheksa- ja kuuesilbised. Päämiseks värsimõõduks on trohheus. Esineb nelja- ja kolmejalgseid trohheilisi värssse,

kusjuures iga stroof lõpeb kahejalgse trohheilise värsiga. Tuleb ette värсияala poolitamist, kusjuures lühike silp on asetatud värсия algusesse ja pikk silp jäetud värсия lõppu.

Luuletuses esineb ka lause-, kõne- ja kõlakujundeid.

Lausekujundeist tuleb märkida esiteks refräänid. Refrääniks on iga salmi lõppvärss „mu isamaa“. Inversioonina esineb värss „kel südant annud ma,“ kuna meie tavaliselt räägime „kel“ ma annud südame.“ Ka tuleb ette kontrasti, nimelt värssides „su valu südames mul keeb, su õnn ja rõõm mind rõõmsaks teeb.“

Kõnekujundeist näeme metafoori tarvitamist kolmandas stroofis, kus asendatakse maapinna kujutus piltlikuma rüpe kujutlusega. Rohkesti esineb ka epiteete (õitsev, püha jt.). Luulelise liialdusena võiks märkida näiteks saja surma suremist, kuna tegelikult ainult üks kord saab surra.

Ainukeste kõlakujunditena esinevad luuletuses alliteratsioon ja assonants. Needki on nii vaevalt nähtavad, et kogu luuletuse kohta neid ainult mõne leiab. Alliteratsioonina esineb näiteks: „sada surma,“ assonantsina „põrmust õitsetad.“

Ei tohi nimetamata jätta selle luuletuse suurt väärtust. Et Koidula luule üldse juba kõrgelt hinnatav on, siis ei tohi seda luuletust teistest halvemaks pidada. Mina isiklikult hindan seda isegi rohkem kui mõnd teist Koidula luuletust, sest see on kirjutatud eriti tulihingeliselt. Iga lause selles luuletuses näitab suurt tundejõudu. Tarvis on ainult osata süveneda ja siis kannab see luuletus kirjanetsi tundealamused ja tulise isamaa-armastuse ka lugejasse.

JUTA ANNUS

Hällilaul

*Uinu, väike ... Maga
naeratus poolavat huulil;
veel sind hoiab ema, aga
üksi jääd kord elutuulis ...*

*Uinu, väike, rahus ...
Unelaulu laulab ema;
veel nü hää on kõik su elus:
pole muret väikesena ...*

*Uinu, väike, maga ...
Ema on su juures valvel,
hardalt, kogu südamega
sinu õnne eest ta palvel ...*

Laulik

„Mil vaikivad lauliku huuled?“
nii sageli küsib maailm,
„Kas tunnil, mil tuiskavad tuuled
või sellal, kui pisarais silm?“

Ei vaiki veel lauliku kannel,
liig võimas seks tunnete sund
ta südame hõisates õnnel
või siis, kui käes ahastustund.

Ta laulab kord surmast, kord elust
nii helgest kui liblika lend,
ka suurimast õnnest ja valust
ei vaikima sunni ta end.

Ta lauludes naerab ja nutab ...
Kuid laulmast kord lakkab tal suu,
kui lauliku keha muld katab,
siis vaikib vast jäävalt ta suu ...

Kuid edasi elavad laulud
ja sellest, mis tunnud ta rind
veel kõigile räägivad laulud,
sest nendes ju peitub ta hing ...

HELVE TIISEL

Isik, keda imetlen

Isik, keda tahan võtta vaatlusobjektiks, on mulle hästi tuntud. Puutun kokku temaga iga päev, tunnen ta iseloomu. Tean ta elu, ilustamatut ja karmi. Ma imetlen, austan ja hindan teda, kuid imetlen siiski vahest kõige enam. Ma ei taha siin mingisugust taevaniulatuvat ülistuslaulu talle kirjutada, ei — tal on ka negatiivseid jooni, — sest ta on ka ainult inimene. See isik on mu ema.

Minu ema kasvas väga lasterikkas perekonnas. Ta oli üks vanemaist lastest. Minu vanaisa oli mõisas mingi „ametimees“. Kuid vanemad lapsed pidid varakult ise hakkama endile leiba teenima. Nii mu ema tuli linna. Ma ei tea ju tema elust palju. Järjekindlaid ja teadlikke tähelepanekuid olen teinud alles mõnel viimasel aastal.

Mu ema on väga töökas. Kogu päeva on ta äris, ja kui ta õhtul tuppa tuleb, siis ta kas teeb käsitööd või midagi muud. Ma pole näinud teda istumas, käed rüpes. Ta armastab oma lapsi ja mulle näib, et ta hellitab neid natuke. Kuid see on peagu iga ema viga. Ja kui hellitused ei lähe liiale, siis nad seovad ema ja last veel enam. Ta tõreleb minuga väga harva ja kui ta seda teeb, siis kunagi mitte vihaselt. Kuid see on veel halvem. Ta sõnad lõikavad luust ja lihast ning südamestki läbi ja mul on siis nii häbi, et punastan. Mitte

et ta noomiks teravate ja piitsutavate sõnadega — ei, kuid ta teeb seda mõjuvalt.

Sageli ta näitab oma tegudega mulle, kui halb ma olen. Mäletan üht juhtumit, mille pärast ma endale nii vihastasin, et pisarad tikkusid silmi. Mu vend palus midagi talle ette lugeda, ta ise ei oska veel. Aga mina, nagu harilikult, ütlesin, et mul pole aega ja õppigu ta ise lugema. Seejuures mida ma tegin — lugesin juturaamatut. Vend läks ema juure ja ema — kes oli terve päeva olnud äris, väsinud ja võib-olla tülpinudki — võttis ja luges talle.

Ma imetlen ema, kuidas ta suudab öösel, kui väikeveli on nutma hakanud, tõusta ja vaigistada teda. Mina mõnikord olen vihane, et mind magada ei lasta. Tema aga räägib nii pehmel häälel hellitavaid sõnu.

Kui mu vend haige oli, istus ta terve öö vaese poisi sängi ees, kuid ma ei näinud ühtki pisarat. Ta nagu oli siis nii kurb ja silmad täis valu, kuid ma ei saanud minna teda lohutama, sest ma nutsin.

Sääraseid näiteid võiks tuua lõpmata palju. Iga päev juhtub midagi, mis on näide tema töökusest, kannatlikkusest, armastusest

Veel üks väga häa joon ema iseloomus — ta on alati lõbus. Oma lõbususega ta peletab teistegi kurva meele ja loob hää tuju. Ta reetis mullegi selle saladuse. See oli: ära näita

teistele, et sul on muresid; püüa kanda ja kannatada neid nii, et teised ei märkaks, kuigi see sul raske on. Olen püüdnud käituda nii, see polegi kerge, aga mõtlen, et mis suudab mu ema, pean ka mina suutma.

On loomulik, et lapsed oma ema austava-

vad. Võib-olla pole ma õieti teinud, et valisin oma ema isikuks, kellest kirjutada. Ta pole ju midagi erilist. On ju tuhandeid töökaid, kannatlikke ja teiste hääde omadustega emasid. Kuid mulle on ta siiski esimene neist, keda imetlen, austan, hindan ja armastan.



Kodu talvel

R. Volk

HELENE VAINULA

Mälestus lapsepõlvest

*Mu mõttes on kodu, sääl kaugel
mu nooruse õnnemaa.*

*Ma mäletan päevi, täis päikest,
päevi möödunud, noorus'ast.*

*Ma mäletan niitu ja aasa,
kus mängisin lapsena
ja valgete kaskede alla
jäin kohinat kuulama.*

*Mis jutustas päikese puna,
mis sireleis sosistas tuul?*

*Kuid tihti ei näinud ma seda,
kuis ootas mind kodune hool.*

*Ei unune iial need ajad,
mul alati südames nad.
Näen kauguses kollakat maja,
jään vaikides mõtlema!*

Talvises looduses

Loodust ei suuda kunst kunagi viimse täpini jäljendada ja see polegi ta ülesanne. Nii arvas kunagi meie kadunud kirjanik Ed. Vilde. See on tõsi. Ja ega me kunstis tõelist loodust ei otsigi, sest siis kaotaks ju kunst oma tähtsuse. Kui viibitakse looduses, siis ei osata sageli tähele panna seda, mida ta meile pakub, kuna tegeldakse muuga. Ja ega osatagi alati sõnadega kirjeldada nähtut.

Armastan muusikat, sest muusikas leian kõike, mida ma temas otsin. Keegi kindlasti ei mõistaks mind, kui ütlen, et viibisin kord talvelooduses hilissügisel. Kuid see pole ju mitte midagi muinasjutulist! On ju nii, et kui evitakse midagi, siis leidub juba teisi soove. Ja nii oli ka sel sügisõhtul — igatsesin talve järele. Sel vingel õhtul, kui vihmapiisad ühes üksikute hälbinud lumeräitsakatega maapinnale langesid, nagu nutaksid nad kadunud aegu ja päikesepaistet, kuulsin raadiost muusikapala „Talvehommik“. Olen unustanud komponisti, kuid see lugu heliseb veel praegu mul kõrvus.

Esimeste akordidega kerkis mu silmade ette jääroosidega kaunistatud aken. Aegamööda möödus lillede õitseae, aken nuttis

viimse õielehe ja lumine lagendik ilmus eesriide tagant. Lumi sätendas esimeste päikesekiirte paistel, jah, need olid tõesti esimesed päikesekiired — esimesed helged helid talve-muusika tumeduses. Üha rohkem ilmus neid ja üha helgemaks muutus hommik. Kuid selles helguses oli ikkagi põhjamaise talve karmust ja külma. Mõni ainuke lind helistas oma trillereid, kuid need tundusid siiski rohkem kaebena kui rõõmuhelidena. Kindlasti oli see külm, mis näpistas! Ei saa ju ütelda, et talveloodus oleks kurb ja paneks linnud kurba viisi helistama, seda ei tunnud ma ka helide maailmas. See maailm pakkus ääretut rahu ja vaikust, mis haaras mind ja tahtis mind uinutada. Kui heliredelid, milledes tundsin end riivavaid tuulepuhanguid, sagesid ja õige kergelt pillas tuul lumeräitsakaid siia-sinna, nagu tahaks ta neist vabaneda. Need hooletud pillatud helid ühinesid lumesajuks, mis mattis ilusa vaate aknast.

See oli äärmiselt lihtne lugu — harilik talvehommik, mida oleme harjunud nägema, milles polnud sugugi seda juureluuletatud ilu, mida sageli otsime ja milles me ikkagi rahuldust ei leia.

TOIVO SÄÄSK

Talispordipäev koolis

Ei tea, kust õpilased kuulda said, kuid juba mõni nädal tagasi liikusid jutud, et õpetajaskonnas on üles kerkinud kiiduväärt mõte — korraldada talispordipäev. No küll tekitas see elevust. Igaüks rääkis ainult talispordipäevast. Kritiseeriti teiste koolide sääraseid ettevõtteid ja arvati, et küllap meil tuleb parem, sest meie spordipäeva juhiks on ju spets omal alal — hr. Andresson.

Talispordipäev määrati kindlaks 13-ndaks. See otsus ei olnud veel täiesti lõplik, sest sääl oli veel üks tingimus: kui ilm on ilus, ainult siis toimub talispordipäev.

Taevataat oli seekord meie poolt, sest ilm oli kõigiti soodne. Juba 1 tund aega varem hakkasid õpilased kogunema koolimajja. Koolimaja esine oli suuskade „parkimiskohaks“, kus võis loendada ligi sada paari suuski. Koolimaja sisemuses sõelusid aina suusatamis-dressides poisid ja tüdrukud, kellede nägudelt võis lugeda suurt igatsust lumiste lagendikkude järele.

Kell 10 algas liikumine Paidest. Iga klassijuhataja viis oma klassi varem kokkulepitud kohta, kuna suusatajad suundusid Kirna mägedesse. Nagu hiigellohe liikus sajapäine suusatajaterivi puude, põõsaste ja lumiste küngaste vahel. Tunniajalise suusatamise järele jõutigi Kirna. Nüüd alles suusasportipäev algas, sest siin olid suusatamisvõimalused ideaalsed. Mäed

oma pikkade langustega pakkusid ületamatuid liuglemisvõimalusi. Suurem osa suusatajaist pidi oma esimesed katsed lõpetama kukkumisega, sest niisuguste mägedega pole meie paidelased harjunud. Õeldakse, et harjutamine teeb meistriks. Selles veendusime meiegi, sest lõpuks laskusime igalt mäelt ilma kukkumata. Noh, tütarlapsed muidugi välja arvatud, sest nemad kukuvad ka tasasel maal. Kuid siinkohal pean ma tütarlapsi ka kiitma, sest olguigi et nad kergesti kukkusid, üritasid nad ikka ja jälle uut ning paremat mäesõitu. Poistele ei piisanud üksi mäelt laskumisest, vaid nad ehitasid veel primitiivse hüppemäe, millelt alla liueldes nii mõnigi poiss lõi õhus tahtmatult saltosid ja maandus lähedases pajupöösas.

Kui juba küllalt oli lõbutsetud, mindi Kirna mõisa, kus sai sooja teed ja saia osta. No oli meil alles isu. Lühikese ajaga said kõikide seljakotid tühjaks ja ka suur saiakorv pidi oma sisust loobuma. Pääle sööki mõned aqaramad otsisid kohapäälse algkooli juhataja üles ja sellelt loa saanud, hakkasime tantsima.

Nii lõppes meie lõbus päev Kirnas ja ees oli veel pikk teeris Paide. Kuid sõitma hakates leidsime, et see polnudki nii pikk, sest varsti olimegi Paides.

Talispordipäeva lõppedes igaüks läks parimate muljetega oma koju puhkama.

Tühijutt

*Ei tea keegi, kus ta sündind,
kus ta sündind, kus ta kasvand,
kus ta sirgund suuremaks,
kus ta kerkinud kõrgemaks.
Kas on kasvand piigade pingis,
sirgund suureks naiste nurgas,
kerkind kõrgeks meeste murrus?*

*Tühijutt tuleb teeda mööda,
läheb lustil maada mööda,
kõnnib külatänavaila,
tormab tuhinal tubaje,
astub uhkelt üle ukse,
sammub sahinal suhuje,
kerkib kahinal keelele.*

*Tühijutt piigad teeb pirtsakaks,
tühijutt naised teeb napakaks,
mehed teeb tühijutt mõrudaks.*

HELENE VAINULA

Suusaretk

Avameelne olles (te muidugi hindate avameelsust!) pean kohe ütleva, et ma suur suusataja ei ole. — Ja niisugune kirjutab suusaretkest, muigate teie. Aga teile endile meeldib ju naerda teiste äpardusi ja kui ma poleks suusatamises algaja, siis ma polnuks ka selline „õnnetuse hunnik.“ Meie sõit läheb umbes nii, et kui mina oma mannetuses kukun pehmesse lumme, siis naerab mu kaaslane — kukub tema, siis naeran mina. Meie kolmas reisikaaslane on neljajalgne, too on esialgu erapooletu, sumab niisama ringi joosta ja uurib kollaseid laike valgel lumel. Pole pahaks panna — koeral ikka koera kombes.

Kui me juba oleme suutnud suuskadel enam-vähem koduneda ja pehme lumi nii sageli kukkuma ei ahvatle, siis ma otsustan need niitelda „vanad vigurid“ hoopis maha jätta

ja ette võtta pikema sõidu ilma vahemaandumisteta. Mu kaaslane on sellise otsuse suhtes küll umbusklik — ta ise muide kraadib lund harvemini kui mina. Aga olgu pealegi, see mind esialgu ei häiri ja ei saagi häirida, sest sündmused arenevad liig kiiresti. Ma vaevalt saan asuda oma „suurepärase“ otsuse teostamisele ja saan edasi liikuda vaid paar sammu, siis kaotan tasakaalu. Esialgu kisub nagu kukkuma ninali, aga kuna ma kõigest väest püüan uuesti tasakaalu leida, siis suusad libisevad edasi ja ma istun äkki lumes, istun nimelt ja see ongi võib-olla mulle kõige sobivam, kui just nimelt kukkuma peab. Õnnetuseks on aga läinud suusad risti ja kepid kumbki omateed. Nojaa, minu kaaslase kohus on nüüd muidugi naerda — ei no, ega tema, selline kuldne inimene — oma kohuseid ku-

nagi ei unusta! Tõmbab registrid valla ja hüügab täiest kõrist. No nii kõvasti ta pole veel täna naernud! See inimene on kurt, kes seda teise küla otsa ei kuule. Ja siis — ega tema ükski ei naera, see neljajalgne hirvitab ka. Naeravad võidu. Koeranäss liputab saba ja jookseb ümber minu, laseb kõhuli, piilub kõõrdi, tõuseb üles, jookseb jälle — ja hirvitab. Teine sääl eemal toetub suusakeppidele ja laseb kuuldavale üsna võimsaid akorde, omal nina sinise taeva poole. Uh! vihaseks teevad. Üteldakse, et naer on terviseks. Kül-
lap ta neile kahele on ka, minule selle jutiga küll hea ei ole, käib koledasti närvidele. Olen hirmus ärritatud, ma ei näe isegi, kas liputab saba koera või koer saba. Ma ise olen ju püsti hädas, nagu suuskadel vaenlane Soome sõjas. Ma tahan nimelt ruttu üles tõusta — no kaua sa's oled teiste naeruobjektiks (tehke vahest proovi, kuigi kaua ei taha olla!), aga siis see juhtubki. Ma olen nende kahe kurvastuseks juba peagu jalul, aga siis näete, asi võtab pöörde, nende ja teie rõõmuks muidugi. Soo! nüüd ongi pea sügavas lumes, silmad-kõravad lund täis, müts kuskil eemal, seal kus kepidki. Olete nüüd rahul? Aga see polegi veel kõik, ma pole ju veel jalul! Toetan ühe rusikas käe lumele, see vajub peagu õlani hange; toetan teise — sama lugu. Uskuge, mul pole isu siin niiviisi lund sõtkuda ja sellepärast ma pean, kuigi vastumeelselt, vastu võtma pakutava abi. Mu kaaslane nimelt on sedavõrd kaval-
like kalduvustega, et ta oma naerutujust üle saades pakub mulle oma abistavat kätt.

„Saauksin sinutagi üles,“ sõnun pahaselt, kui maad jalge all tunnen ja püüan talle seejuures nii kuninglikult otsa vaadata, et ta mind kartma hakkaks.

„Seda ma usun,“ osatab tema. Teps mitte ei mõjund! Nüüd ma ootan ainult, et temaga samane õnnetus juhtuks.

Juhus ei lasegi end kaua oodata. See juhtub nimelt siis, kui me oleme karjamaale jõudnud. Sääl ta teine suusk leiab lume alt paraja kännu — ja pikali ta ongi. Teadagi, pööraselt löbus minule. Aga kahjuks pole mulle osaks antud seda lõbu püstijalu nautida ja samas ma olen isegi upakili hanges. Kes viimasena lumes upib on seekord küll tema ja mina ei jäta nüüd vähemalt hange oma lõbusat tuju. Äpardused mind enam ei kohuta — püüan neist optimismiga üle saada. Ja sõit jätkub.

Jõuame kuuskedest piiratud lagendikule.

„Istume siia,“ arvan mina, osutades suurele kännule.

„Kulub sulle ära,“ muigab tema. „Ju see siblimine ikka väsitab!“

„Kes viimasena pesa tegi, olid sina.“

Naerame. Hea on naerda, kui miski su kriiskavat häält ei takista, kui ta kuhugi vastu ei pörka ja moonutatult tagasi su kõrvu ei poe. Hea on naerda, kui süda on vaba muredest. Ja ega meil polegi muresid, naerame nii, et mets rökkab ja isegi ükski vares ei julge meid osatada, lepalinde niikuinii pole talve ajal lirstamas.

Kui tagasiteele asume, liigub juba metsa all tumedaid varje. Pikkamisi embab talveõhtut sume vaikus; päikeseloojangust punetav lumi vaid krigiseb suuskade all. Kuuskede okstel vilguvad lumehelbed nagu üksikud kuldkindudena helkivad tähed säääl — aga stop! Palun mitte sentimentaalseks muutuda! Ma pigem lõpetan.

SALME NOORMETS

Külmal talipäeval

Kell lööb aeglaselt seitse! On aeg tõusta. Hüppan ruttu voodist. Prrr! Tuba tundub vilu. Vaja kiirustada. Enne kohvijoomist heidan läbi akna pilgu kraadiklaasile. Mis? 25°! Vaatan uuesti. Sama tulemus. Ja ometi

oli oodata soojemaid ilmu. Pahandatult asun hommiku-einele. Korteriperenaine peab terve loengu külmast ja arvab, et parem oleks mul hoopis koju jääda. Kuid seda nõu ei võta ma kuuldagi. Litsun mütsi pähe, nõo-

bin palitu hoolikalt kinni, haaran portfelli ning oleni minekuvalmis.

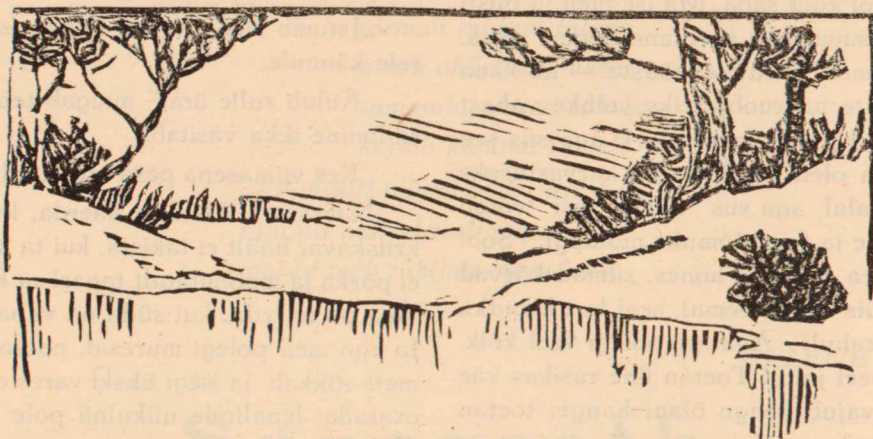
Otsekohe tervitab mind väljas pakane. Tunnen, kuidas ta ronib mööda jalgu, näpistab kätt ja lõpuks leiab õige koha — nina! Tõmban salli kaitseks ning kiirustan samme.

Koolis ootab mind juba uudis, et loodetavasti saab jälle paar päeva külmapühi. Mõned rõõmustavad, mõnedele see ei meeldi. Mina aga juurdlen, mis kurja olen teinud, et külm rikub kogu kavatsatud maalemineku. Nüüd pean pugema kui külmunud vares tegevusetult kuhugi sooja ahjunurka, kuna kodus ootab palju meeldivaid tegevusi. Krrr! Turtsun kui kass! Meenuvad hobused, kes kindlasti igatsevad minu järele. Küllap käharvillased lambatalled söövad jube leiba. Ja noorima neist võiks katta külma kaitseks vil-

lase rätikuga, tehes tast väikese tondi teiste hirmuks. Ega kiisu Miisugagi keegi mängi. Ning häbematu külm ise? Tema ei tunne kindlasti vähematki südame-tunnistusepiina, jättes mind sellest kõigest ilma.

Kool suletaksegi laupäevaks. Seega tervelt kaks päeva vaba aega. Keegi soovib häid pühi. Hüva, eks me näe, kui lõbusad nad on. Vantsides nukralt koju ei tea, mis aja rohkusega peale hakata.

Kodus leiab aga kohe ametit. Aitan katta lõunalauda, hiljem korraldan oma toa. Minnes kuurist puid tooma, näitan pakasele pikka nina. Haa, veli! Ega ma sind pelgagi, kui saab mõne sammuga tuppa lipsata. Kui enam midagi teha pole, otsin mugava koha, võimalikult kaugemal aknast, võtan juturaamatu ning loen videvikuni. Nii lõpebki esimene päev.



Talv

Aksel Pärkma

ETHEL LILIAN SILLARAND

Õnnelikem päev minu elus

See oli möödunud jõululaupäeval. Sõitsime maale pühi veetma. Jõudsime õnnelikult päralt ja hakkasime läbi sügava lume talu poole sumama. Tee oli umbne, nii et vaevalt pääsesime edasi. Jalad vajusid lumme, sest reejälgi polnud ees. Puude varjus polnud niipalju lund, kuid seal oli väga libe. Külm tuul nagu löikas näkku ja jalatsid olid lund täis.

„Kuule, ons see sama talu?“ küsis äkki õde. Vaatasin elamut ja tähendasin: „Peaks ikka nagu olema.“ Kiviaed lõppes ja täistuisanud tee viis tallu. Äkki jooksis üks kasukas kogu meile vastu. See oli vanatädi. „Tere, tere!“ hüüdis ta. „Nägin teid aknast ja jooksin vastu. Tulge aga kohe tuppa, olete külme-

tanud ja kõhud on teil ka tühjad!“ rääkis ta ja võttis mu käe oma pihku. „Vaata, kui külmad su käed on!“ imestas ta. „Ega nüüd enam muud, tulge kohe tuppa, mul veel vaja üht-teist toimetada, pühade õhtuke jõub kätte!“ Ta viis meid tuppa ja kadus kiiresti. „Ennäe! Saab ka külalisi näha!“ tuli onutütar kambrisse. „Võtke palitud ära, oot-oot, las ma aitan!“ Varsti tuli tuppa noorem onutütar, teretas lahkesti ja hakkas meile pilte näitama. „Mis kell on?“ küsiti köögist. „Oh, juba saab neli!“ hüüdsin mina. „Arnold läks kuuske tooma, poiss teeb rehetoa jalga. Peaks vist varsti tulema.“ tähendas onutütar. „Kuulete vist juba tuleb!“ hüüdis ta siis. Eeskojast

kuuldus jalgade tampimist ja siis astus tuppa lumine onupoeg. „Tere, tere!“ muheles ta. „Või linnasaksad juba päral. Jätsin kuuse kotta sulama, toon teise varsti tuppa.“ Järsku kuuldus koputus uksele ja sisse astus vanem onupoeg oma naisega. „Noh, mis sa ütled!“ imestas vanaperenaine. „Või Antsu ka näha! Tulge aga nüüd kohe sööma!“ kutsus ta kõiki.

Pärast sööki läksime tagatuppa, kus jõulupuu juba täies ehtes hiilgas. Siis pandi raadio mängima. Kuulasime pühalikke jõululaule ja vaatlesime leegitsevaid küünlaid. Valitses vaikus... Oli nii hea istuda jõulupuu

all, kuulda laule ja vaadelda küünalde mängu. Järsku tungis ninna vaigulõhna — jõulukuuse oks oli süttinud. Mõttes seadsin endale eluküünla ja jälgisin selle põlemist. Küünlatuled vilkusid, aegamööda mõned kustusidki. Mõtteis jälgisin ikka veel oma küünalt. See oli väikeseks põlenud. Südant täitis imelik rahu ja rõõm, olin õnnelik.

Need jõulud olid rõõmsaimad ja ilusaimad, aga kas see jõululaupäev oli õnnelikem, ses võib kahelda, sest päevi on ees veel palju, kuid see päev püsib mul igatahes erilisel meeles.

Ringvaade

Loteriid ja pidu.

Kooli Lastevanemate Komitee korraldusel toimus 28. jaanuaril kooli ruumes koolide loteriide loosimised ühes loterii-allegri, õhneõngitsemise jm. lõbustustega ning õhtul oli samas pidu.

Peo eeskava algas lauludega segakoorilt. Solistidena esinesid L. Prees viiulil ja Aino Härma klaveril. Järgnes ettekandeid sümfoonia-orkestrilt ning lõppeks tants Progümnaasiumi tütarlastelt.

Järgnevaks tantsuks mängis üle hulga aja jälle kooli oma džäss, koostatuna O. Aidla poolt. Loodame, et see džäss püsib elujõulisena ka järgnevate pidude tarvis.

M. R.

Kooli aastapäeva pidu Rahvamajas.

3. detsembril toimus kooli aastapäeva puhul avalik pidu Rahvamajas, mis oma eeskava ulatuse ja publiku rohkuse poolest kujunes suurimaks õppeaastal.

Peo eeskava algas lauludega segakoorilt ja ettekannetega sümfoonia-orkestrilt õpetaja J. Zeigeri juhatusel. Sellele järgnes tütarlaste võimlemine õpetaja H. Laisaare juhatusel.

Eeskava teise osa moodustas Kitzberg-Simmi laulumäng „Kosjasõit“ ajakohastatuna ja lavastatuna õpetaja A. Roosilehe poolt. Osaliste valik oli hästi õnnestunud, mistõttu ettekanne läks ladusasti, jättes kõigile publikule hää mulje.

Tantsuks mängis Viktor Toompea džäss.

M. R.

Õpilaste isetegevusest 1939/40. a.

Keele- ja Kirjandusring andis m. a. välja kaks numbrit õpilasajakirja „Ajatar“, mis sisaldasid õpilaste kaastöid — kirjandeid, luuletusi, ringvaadete osa ja linoollõikeid. Ajakirja trükiti 200 eksemplari.

Ringi juhtimisel tegutseb lugemislaud, mis on ava-

tud tööpäevil kella 16—18 ja kus on saadaval kõik kodumaa levinumad ajalehed ja ajakirjad ning mõningad välismaised ajakirjad inglise, soome ja saksa keeles.

K. a. aprillis on Ringil kavas korraldada kirjan- duslik-muusikaline õhtu.

Ringil on liikmeid 104. Ringi juhatajaks ja ajakirja toimetajaks on M. Roosaare, lugemislaua juhatajaks õppeaasta esimesel poolel oli O. Aidla, teisel poolel J. Jürgen, abi J. Ojamaa, kirjatimetajaks R. Volk, laekuriks A. Lendre. Vanemaks on õpet. T. Kaljo.

M. R.

Kodu-uurimisring on harrastanud käesoleval õppeaastal individuaalset töömeetodit, kuna kooli ruumid pole võimaldanud töötamist suuremates gruppides. Ringi liikmed on aidanud kaasa kooli õppekogude korraldamisel ja loomisel, toimetanud mikroskoobilisi uurimisi, valmistanud mikroskoobilisi preparaate, katsetanud keemia alal jne. Ring on korraldanud koolidele ühe kitsasfilmi-õhtu.

Ringi juhatajaks on T. Ilomets, kirjatoimetajaks V. Kalvi ja laekuriks H. Möll. Ringi vanemaks on õpet. R. Aarma ja abideks õpet. H. Saalit ja A. Lemnits. Ringil on liikmeid 53.

Kooperatiiviringi juhtida ja korraldada on kooli kooperatiiv, mis on avatud igal tööpäeval hommikupoolikul suurel vahetunnil ja õhtupoolikul igal vahetunnil. Tegevus on elav, mida tõestab üha suurenev läbikäik. Käesoleva õppeaasta senine läbikäik on kr. 1800.—. Liikmeid on Ringil 56, kes kõik on Kaubanduskeskkoolist.

Ringi juhatajaks on O. Silm, ärijuhiks J. Kard, raamatupidajaks S. Eisbär, kirjatoimetajaks D. Lipp, laekuriks E. Rooleht ja müüjateks V. Kruusa ja K. Linke.

Kunstringi tegevus on olnud elav, kuna sagedased esinemised sümfooniaorkestriga ja solistidega kooli

pidudel ja aktustel on nõudnud palju harjutamist. Sagedamaist esinejaist solistidena tuleb mainida klaveril Aino Härmat, H. Tiisel'it ja H. Roosilehte, tselloil P. Laubet, viiulil L. Preesi ja vokaalsolistina O. Aidlat. Ringil on ka oma džäss, mille moodustajaks ja juhatajaks on O. Aidla.

Ringi juhatajaks on P. Laube ja vanemaks õpet. J. Zeiger. Ringil on liikmeid 28.

Sportiringi tegevus meie koolis m. a. oli võrdlemisi edukas. Tänavune lumerohke talv lubas hulga aastate järele korraldada jällegi kooli meistervõistlused suusatamises, millest osavõtt kujunes rohkearvuliseks, eriti nooremate poiste klassis. Võistlusi peeti 3. klassis 29. veebr. s. a. Vallimäel, kusjuures A-klassil (üle 16 a.) võistlusmaa pikkus oli 10 km, B-klassil (14—16) 5 km ja C-klassil (—13) 2,5 km. Vaatamata sellele, et võistlusrada oli jääga kaetud ning ilm tuuline, saavutati tagajärgi, milledega võime täielikult rahule jääda.

A-klass: 1. A. Haasma 42.40, 2. V. Uussaar 50.00, 3. J. Tiik 51.58.

B-klass: 1. H. Teder 24.32, 2. U. Ilves 25.15, 3. H. Petron 27.14.

C-klass: 1. Karing 17.58, 2. Reinok 18.51, 3. Edg. Reinsaar 19.00.

Paide linna meistervõistlused käsipallis, kus võrkpallis tuli võitjaks Gümnaasiumi meeskond koosseisus A. Haasma, A. Pärkma, Edg. Oltjer, H. Karro, J. Permas ja E. Vähi Järvapoegade, kui Järva parima meeskonna üle.

Ringil on liikmeid 85. Ringivanemaks on õp. Th. Andresson. Ringi juhatajaks on T. Säask, laekuriiks L. Aare, abiesimeheks A. Haasma, kirjatoimetajaks H. Ilomets ja varahoidjaks E. Loide.

A. H.

Kaastööde auhindamine. „Ajatarile“ tehtud parimate kaastööde eest käesoleval õppeaastal määrati auhinnad järgmiselt:

Juta Annus (IV pg.) kr. 5.—, Aime Luht (III g.) kr. 4.—, Helene Vainula (IV pg.) kr. 4.—, Helve Roosileht (II g.) kr. 4.—, Hans Oidermaa (III g.) kr. 3.—, Alice Anderfeld (I g.) kr. 3.—, Ilona Vares (II kb.) kr. 2.—.

Tänase kaanepildi autor on Aksel Pärkma (V pg.)

„Ajatar“ ilmub kaks korda aastas. Üksiknumber — 25 senti.

Mihkel Roosaare — tegevtoimetaja; Anita Lendre — laekur; Robert Volk — kirjatoimetaja; T. Kaljo — ajakirja vanem (vastutav toimetaja).

VÄLJAANDJA: PAIDE GÜMNAASIUMI, PROGÜMNAASIUMI JA KAUBANDUSKESKKOOLI KEELE- JA KIRJANDUSRING, PAIDE, POSTI TÄN. 12.

MÕISTATUSI.

Arvud kastidesse.

A	B
C	D

$$A \times B = C$$

$$B \times B = D$$

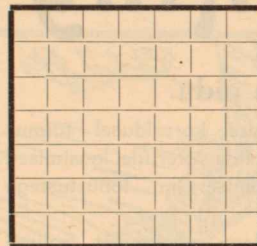
$$B \times C = A \times D$$

$$D : A = C - B$$

$$A + B + C + D = 63$$

Leida võrrandite abil ruutudes sobivad arvud. Null iseseisva numbrina ei esine.

Kuulikesed lahtritesse.



Ülalantud 7 kuulikest tuleb paigutada alloleva kujundi lahtritesse nii, et põik-, püst- ja diagonaalridades ei oleks rohkem kui üks kuulike.

Mõistatuslik arv.

Neljakohalise arvu ristsumma on täpsalt niisama suur, kui kahest viimasest arvust moodustatud arv. Teise ja kolmanda arvu summa võrdub esimese arvuga ja esimese ja teise arvu summa on niisama suur kui viimane arv. Missugune on see mõistatuslik neljakohaline arv?

Pilk Berliini Olümpiamängudele.

Bec—ca—da—gi—ha—ha—li—li—lu—lu—man—
—mi—nen—pa—ra—ran—sa—sal—so—son.

Antud silpidest koostada nõutavad sõnad.

1. Kahekordne kuldmedaliomanik.
2. 10.000 m võitja.
3. Maratoni võitja.
4. Parim „rusikamees“ kergekaalus.
5. Parim egiptlane sulgkaalus — tõstmises.
6. Kolmikhüppe hõbemedaliomanik.
7. Maileris pronksmedali omanik.

